

Priredio i preveo Hamza Halitović

Nauči gledati: Izbor rubaija Awhaduddina Kirmanija

UDK 821.222.1-1

Sažetak

Awhaduddin Kirmani (Awhad al Din Kirmani) tesavufski je šejh, koji je živio u trinaestom stoljeću, zlatnom dobu islamske misli i duhovnosti, u kojem su izrastali mnogi velikani. Bio je lični prijatelj Muhjiddina ibn Arebija i poznao je veliki broj duhovnih i intelektualnih pregaoca iz tog perioda. On je bio i dan-danas je jedan od najznačajnijih perzijskih pjesnika koji su pisali u pjesničkom obliku rubaije. Iza njega je ostao *Divan* od 1807 rubaija, koje su misaono veoma duboke i najviše izražavaju irfanski aspekt tesavufskog učenja. U ovom tekstu napravljen je izbor od 55 rubaija iz njegovog *Divana*.

Ključne riječi: Awhaduddin Kirmani, Ibn Arebi, islamska misao, rubaije, Divan, tesavvuf, irfan

Awhad al-Din ibn Ebu al-Fakr al-Kirmani jedna je od značajnih ličnosti iz zlatnog perioda islamske duhovnosti. Rodio se u provinciji Kerman u Iranu. Kada mu je bilo šesnaest godina, napustio je svoj dom i krenuo u potragu za znanjem. Njegovo prvo odredište bio je glavni intelektualni centar tadašnjeg islamskog svijeta Bagdad. Za vrijeme svojih studija u Bagdadu upoznao je šejha Ruknuddina Sidžasija, koji ga je uveo u tarikatu. Šejh Ruknuddin bio je učenik učenika Ebu Nedžiba Suhrawardija (p. 1168), pa je time Awhaduddin postao jedna od najznačajnijih ličnosti u samoj začetnoj fazi ovog tarikata, koji će kasnije imati značajnu ulogu u baštini islamske duhovnosti. Poslije usavršavanja, kako u svojim studijama tako i na duhovnom putu, Awhaduddin započinje period putovanja koji je dugo trajao. U dužim ili kraćim periodima živio je u Tabrizu, Azerbejdžanu, Konji, Kajseriju, Aleppu, Damasku i Mekki. Na putovanjima je upoznao veliki broj šejhova i učenjaka, među kojima i Muhjiddina ibn Arebija (p. 1240), s kojim je bio jako blizak i koji ga spominje na mnogo mjesta u svom *Futuhatu*. Upoznao se i s hazreti Mevlaninim učiteljem Šemsuddinom Tabrizijem, koji ga spominje u svom djelu *Makalat*.¹ Vrlo je vjerovatno da je poznao i Mevlanu (p. 1273), jer je sasvim sigurno da je znao njegovog slavnog sugrađanina Sadrudina Konjevija (p. 1274), koji je, osim što se smatra najutjecajnijim Ibn Arebijevim učenikom, također bio i Kirmanijev učenik.² Poslije dugih putovanja Kirmani se vraća u Bagdad a već je bio u poznim godinama. Skrasio se u Marzubbanija tekiji u Bagdadu gdje je podučavao duhovnom putu. Prenosi se da su ga jednom upitali koliko učenika ima, na što je on odgovorio: "Sedamdeset hiljada, od kojih su tri hiljade veoma bliski (duhovnom) putu..."³ Awhaduddin Kirmani posljednje godine života proveo je u Marzubbanija tekiji, gdje je i preselio na ahiret 1238. godine.

Kirmani se smatra jednim od najznačajnijih pjesnika svih vremena kada je riječ o pjesničkom obliku rubaije. Iza njega je ostao *Divan*, koji se sastoji od 1807 rubaija na perzijskom jeziku. Njegove rubaije veoma su bremenite duhovnim značenjem i može se reći da je u njima irfanska poruka najistaknutija, a vidljive su i ostale, etičke komponente tesavufske misli, poput potpune predanosti i ljubavi prema Bogu, poziv ka duhovnom buđenju i "umiranju prije smrti", upozorenje na prolaznost i trivijalnost svijeta itd. Također, Awhaduddin je u rubaijama izražavao svoje duhovne vizije i davao konkretne savjete svojim učenicima. Budući da su ove kratke pjesme jedino pisano djelo ostalo iza njega,⁴ samo u ovim rubaijama izražen je duhovni etos ove velike ličnosti.

Budući da Kirmani dosad nije preveden na naš jezik, odlučio sam da za ovaj prvi prijevod izaberem pedeset i pet rubaija iz njegovog *Divana* te time predstavim ovog velikog duhovnog učitelja i mislioca našim ljubiteljima tesavufske misli i orijentalne književnosti.

Rubaije

1.

*Čak i da razum sve nauke shvati
Pred Tvojom će tajnom nemoćan ostati.
Voljeni, samo Ti Svoje Biće znaš
Onakvim kakav si ko Te može znati?*

¹ Pored *Makalata* Awhaduddina, kao hazreti Šemsovog poznanika i prijatelja, spominje i Aflaki u svom poznatom djelu *Menakibul-arifin*.

² Prenosi se da je Konjevi kazao: "Pio sam mlijeko od dvije majke", misleći pritom na Ibn Arebija i na Kirmanija, a kada mu se smrt približila, ostavio je amanet da se ukopa u odori, koju mu je Ibn Arebi ostavio, i da bude pokriven sedžadom, koju mu je Kirmani poklonio.

³ Bernard Weischer i Peter Lamborn Wilson, *Heart's Witness*, Imperial Academy of Iranian Philosophy, Tehran, 1978, str. 2.

⁴ Dugo vremena Awhaduddin Kirmaniju pripisivala se mesnevia pod naslovom *Misbabul-Ervah*, sve dok novijim istraživanjima nije dokazano da autor ove mesneviije nije on, već izvjesni Šemsuddin Kirmani.

2.

*Niko osim Njega moje srce ne može zapaliti
Niko osim Njega put do cilja ne može skratiti
Kada bi svi ljudi na svijetu liječnici postali
Niko me osim Njega ne bi mogao spasiti.*

3.

*Vjernik je onaj koji ne povrijedi ništa
I osim za Boga ne drži se ni za šta
Bog je na Prijestolju, a šta je Prijestolje?
Srce koje osim Njega ne sadrži ništa.*

4.

*Rekoh: "Veo sa Svog Lica sad otkloni Ti
Postoje mnogi koji ga čeznu vidjeti."
Lijepi Voljeni lijepo odgovori:
"Lice je uvijek prisutno, nauči gledati."*

5.

*Oni što izgube srce, suzama abdest uzimaju
Oni koje tuga taknu, uzdahom pjesmu pjevaju
Bez obzira na to što tragaoci misle da traže
Kad ih bolje pogledah, svi za Tobom tragaju.*

6.

*Sve tvoje biće dolazi od drugog bivanja
Sve tvoje pijanstvo od drugog je opijanja
Idi i ogrni se odorom promišljanja
Jer je tvoje tijelo ogrtač drugog Postojanja.*

7.

*U ljubavi mnoge teškoće postoje, istina
Al' sramota je da putniku ljubav nije popudbina
Ljubav je život za svijet i za ljude
Onaj koga ljubav ne ubije je strвина.*

8.

*Medžnun sam Tvoj, molim, uzmi mi ruku
Znaš da Tvoj sam sasvim, uzmi mi ruku
Svako u boli ima nekog pomagača
Ja za Tobom patim, uzmi mi ruku.*

9.

*O, Bože, vinom aška Ti opij mene
I lancem aška zaveži mene
Od svega osim od aška isprazni mene
Oživi me, u ašku poništi mene.*

10.

*Srce mi je zrak Tvoje milosti, sv'jest mu povećaj
Na prijestolju Tvoje istine više prostora mu daj
Ono je lijepi bijeli soko besprijeckorno čistog sv'jeta
Ovaj zemljani okov s njegove noge otključaj.*

11.

*Zbog Tvoje ljepote nebeske sfere lude su
Bogati, siromasi pred Tobom nagi su
Ti govoriš svima ali svi gluhi su
Ti si ispred svih ali svi slijepi su.*

12.

*Moj prijatelju, nema zastora i stega osim tebe
Na tvom putu nema trnja i zapreka osim tebe
Da li ćeš onda dostići svoga Voljenoga?
Nema ništa između tebe i Njega osim tebe.*

13.

*Sreća mi se ne poveća, osim kad za Tobom patim
Srce i duša se ne odmaraju osim kad Tebe tražim
Provucoh prah s Tvoga praga na oči ko surmu
Kraljevstvo oba svijeta ništa posta zatim.*

14.

*Kad sam u sebi, izvan oba svijeta sam
Kada sam izvan sebe, iznad oba svijeta sam
Ovo svoje stanje opisat' nikako ne mogu
Ne znam kako sam a znam da sretan sam.*

15.

*Na putu traganja onaj što postiže treba
Onaj što od sv'jeta halju podiže treba
Za svoj očni vid ti lijek načini, jer
C'jeli sv'jet je On, oko što proniče treba.*

16.

*Savim iskreni zaljubljenici postaju
Posebno kad u prisustvo Voljenoga staju
Kad se sunce podigne nad zorom ljubavi,
Čestice u vjetru počnu da igraju.*

17.

*Svaki čovjek, koji je na ovaj put stao,
Čisto vino od taloga nije odvajao
Ne idi putem ako se za glavu bojiš
Ko se za nju nije bojao, on je putovao.*

18.

*Nema vrata koja se ka Tvom Biću otvaraju
Ljudi dubinu Tvog savršenstva ne shvataju
Za putnike na ovom putu jedino ostaje
Da "la ilahe illallah" stalno ponavljaju.*

19.

*Sretan sam jer sam s Voljenim, večeras
Od tuge odvajanja ne patim, večeras
Sjedim sa Voljenim i u srcu zborim:
"Neka se ključ zore izgubi večeras."*

20.

*Ako ljudsko srce ljubav ne poznaje,
Onda čovjek bezvredniji od praha postaje
Ne budi mrtvog srca, drži se vječnog života
Kada srce oživi, strah od smrti nestaje.*

21.

*Pazite da ne biste svoj duh pomračili
Tako što biste svoju prirodu slijedili
Budite sa Njim iskreno, bar na tren
Kako bi vam svi lice pred stopala spustili.*

22.

*Pustinjom ljubavi hoditi – kako je lijepo
Ljudske mahane pokriti – kako je lijepo
Onako kako stanje ovog svijeta vidim
Ovaj svijet napustiti – kako je lijepo.*

23.

*Sa svojstvima potpunosti putem poništenja je putovao
Poput vjetra visokoga iz okeana bivanja je nestao
Samo jedan konac njegovoga postojanja je ostao
U očima fakra taj je konac kao zunnar⁵ izgledao.*

24.

*Srce, zamisli da se ispune sve želje tvoje
Da ključ od riznica blaga držiš u dvije ruke svoje
Da tvoje bogatstvo od zemlje do neba bude
Ipak će sutra proći kao što danas prošlo je.*

25.

*Uzlove ovog svijeta trebaš odvezati
I oko svog struka zunnar privezati
No, ako si samo odjećom zadovoljan
Ona će se iscijepati i dušu pokazati.*

26.

*Ako Te srce ostavi, tugom ću ga slomiti
Ili ću ga potpuno od sebe odbaciti
Ako ove oči bilo kog do Tebe motre
Kralju ću ih zatvoriti il' ih izvaditi.*

27.

*Bogatstvo nije imat' kuće svoje
Nit' ostvarit' sve što traže želje tvoje
Ako si zadovoljan ti siromaštvom
Uistinu, kunem se, bogatstvo to je.*

28.

*Taj idol, kojem se moja duša klanja,
Zna da bez Njega nemam postojanja
Od vina koje smo pili u noći jedinstva
Biću opijen sve do Dana ustajanja.*

29.

*Dok se šah svojih želja igrao
Svoje lovce tamo-vamo razmještao
Pijun sudbine naprijed je išao
Kako te je samo lahko matirao.*

⁵ Zunnar je pojas koji su sljedbenici zoroastrijske religije nosili oko pasa. Nošenje zunnara, između ostalog, bio je znak prepoznavanja nemuslimana. Pored negativnog značenja, koje je vidljivo u ovom stihu, nekada zunnar u tesavufskoj poeziji može imati i pozitivno značenje i koristiti se kao znak derviškoga, što je vidljivo u rubajiji pod brojem 25.

30.

*Derviš je onaj ko ti skrivene tajne otkrije
Od njega se carstvo besplatno dobije
Derviš nije onaj koji za hljeb prosi
Derviš je onaj ko život daruje.*

31.

*Jedne noći dok sam u namazu bio
Lik Voljenog se ispred mene pojavio
Veo je s Lica podigao pa mi rekao:
"Pogledaj od koga si se ti odvojio!"*

32.

*Ruke raširiš pa se okreneš
Taj oblak prašine semaom⁶ zoveš
Pravi sema je da iz duše iskočiš
I da se iznad neba i zemlje uzdigneš.*

33.

*Ako misliš da nevjernik tebi dušmanin je
Pogledaj kakav tek nevjernik u tebi je
Zašto toliko mrziš rimske nevjernike
Kada tvoj nevjernik u tvojoj odjeći je?*

34.

*Čak i kad bi cijeli život zlato sakupljao
I na sve načine veliko bogatstvo stekao
I kada bi na tom bogatstvu nekoliko dana sjedio
Kao snijeg u pustinji bi onda nestao.*

35.

*U ljubavi ponos i umišljenost nemaju kupaca
Tamo sebičnost i oholost nemaju kupaca
Blago ljubavi su siromaštvo i potreba
Tu prepredenost i lukavost nemaju kupaca.*

36.

*Srce koje ljepota ljubavi ne prati
Živo nije, mrtvim ga trebaš smatrati
Srce u kojem nema ni traga ljubavi
Ne treba se uopće čak ni spominjati.*

⁶ Sema je oblik duhovnog plesa, koji prakticiraju sufije.

37.

*Kad me pomiluješ, tvoj sam sluga voljeni
Kada me prekoriš, tvoj sam rob odbačeni
Odbijanje i prihvatanje isto su nama
Sve dok smo samo Tobom zaokupljeni.*

38.

*Oni koji za šahedom ne prestaju tragati
Da oni traže obličje ti nemoj smatrati
Ljepota od koje se srce čovjeka smiri
Šahedom se samo metaforički može nazvati.⁷*

39.

*Ako jednom u kuću srca ti uđeš
Čist poput Kabe tada ćeš da budeš
Sebe od sebe bar na tren da odvojiš
Bolje ti je nego da pored Kabe stanuješ.*

40.

*Tvoj ašk u bolju kuću od mog srca nije pao
Tvoj plamen luđeg leptira od mene nije gledao
Intelekt je ronilac, kroz more bića je tražio
Bolji biser od Tebe on nigdje nije našao.*

41.

*Jutro je opet, misao se na Tebe usredotočava
Svakim dahom se vizija Tvoja u moj duh useljava
Smrad trubleži nikad neće moju dušu doseći
Sve dok Tvoj miris moju dušu ranjava.*

42.

*Niti Tvoja ljubav u tupom srcu može nastati
Niti Tvoj pečat okvir prstena može sadržati
Ja Te zovem mojom dušom a Ti si više od toga
Ali, ipak, u posudu tijela samo toliko može stati.*

43.

*Gdje se Božiji darovi izljevaju, u ratu il' miru, zar je bitno?
A gdje ljudi bez njih ostaju, s tesbihom il' harfom, zar je bitno?
Onaj koga Bog prihvati, da li je Grk il' crnac, zar je bitno?
Zadovoljstvo i pokornost nam trebaju, a ostalo zar je bitno?*

⁷ Pod šahedom se ovdje misli na sufijsku praksu osvjedočenja manifestacije Božije Ljepote u stvorenom, a posebno u ljudskim bićima.

44.

*Osim Boga nema sudije koji može da sudi
Nema bića koje može pobjeći Njegovoj presudi
Sve što postoji mora biti takvo kakvo jeste
A ono što ne mora biti iz nebića se ne budi.*

45.

*Vjeruj kada svijet čudesnim mjestom nazivaju
Ali slijedi put mudrih, nek' ti uši druge ne slušaju
Svi smo mi ovdje putnici, dolazimo, odlazimo
Uzmi šta ti treba i idi, prije nego te opljačkaju.*

46.

*San koji nisi sanjao ti nemoj tumačiti
Riječi koje ne pročita nemoj razmotriti
Znaj, pirevi traže srž stvari od tebe
Govori šta osvjedoči, šejhove nemoj navoditi.*

47.

*Bez sjećanja na Tebe život i sila su ništa
Bez Tvoje ljubavi srce i duša mila su ništa
Ako prođe jedan tren bez sjećanja na Tebe,
Na oba svijeta naša bi nagrada bila ništa.*

48.

*Nekad srce zastane, moja žetva izgara
Nekada dah stane, odjeća mi se raspára
O, Bože, sve do njihovog cilja odvedi me
Možda i ja stignem do svog Gospodara.*

49.

*Iz ljubavi prema Tebi žudnja krenu ka suštini
Bez sjećanja na Te dah mi ne leti ka visini
Nemoj mene prodati niti me osloboditi
Ti imaš bezbroj robova a meni Gospodar jedini.*

50.

*Sprva je put Tvog aška izgledao lahko
Ostvarenje cilja sam ja skorim smatrao
Poslije nekoliko koraka put je more postao
Kad u njega uđoh, talas me zbrisao.*

51.

*Kad spomenem Tvoje ime, moj me posao raduje
Kad se sjetim Tebe, život se podmlađuje
I kada sebi priču ljubavi kazujem
I kapija i zid moje kuće pjeva, poskakuje.*

52.

*Putem aška kreni, na njemu čitav
Šutjet ćeš, a ipak ćeš govoriti sav
Kad budeš vrijedan da ljubav u te uđe
Onda ćeš biti Voljeni, zaljubljenik, ljubav.*

53.

*Kada će zora Božijeg prijateljstva zasjati,
Duša u tijelu tada će se uzdizati
Čovjek će dostić mjesto sa kog će svakog trenu
Bez smetnje očiju u Hakka gledati.*

54.

*O, ti, koji si plakao dok se svi smijaše
Zbog tvog dolaska radosni postaše
Budi takav na sv'jetu da sutra kad odeš
Odeš smijući se dok svako plače.*

55.

*Ako možeš ikako ovaj savjet prihvatiti:
Umri bar nekoliko dana prije svoje smrti
Ovaj svijet je ružna starica, pa šta
Ako nekoliko dana s njom ti nećeš spavati.*

Abstract

A selection of Awhaduddin Kirman's quatrains

Edited and translated by Hamza Halitović

Awhaduddin Kirmani is a Sufi shaikh who lived in the 13th century, the golden age of the Islamic thought and spirituality in which many great people lived. He was a personal friend of Muhyiddin ibn Arabi and knew a large number of the intellectual and spiritual enthusiasts from that period. He was and still is one of the most significant Persian poets who wrote in the poetic form of quatrains. He wrote a Diwan containing 1807 quatrains which are intellectually very deep and mostly expressing the gnostic aspect of the Sufi teachings. This paper offers a selection of 55 quatrains from his Diwan.

Keywords: Awhaduddin Kirmani, Ibn Arabi, the Islamic thought, quatrains, Diwan, ta-sawwuf, gnosis.